

Fiscaal Juridische Actualiteiten

Informatiebulletin over de eigen woning en inkomensvoorzieningen

Nummer 238 – mei 2023

Inhoud

Fiscaal Juridische Signalen

- Verfijning overbruggingswet box 3 1

Vraag van de maand

- Uitkering KEW belastingvrij gebruiken voor verbouwing? 2

Wetgeving en beleid

- Nadere memorie van antwoord bij wetsvoorstel toekomst pensioenen 3
- Overlijden gerechtigde vóór uitbetaling eerste termijn 4
- Overschrijding wettelijke termijn en uiterste ingangsdatum tijdelijke oudedagslijfrente 4
- Gebroken boekjaar 2023 en dotaties fiscale oudedagsreserve 5

Jurisprudentie

- Niet-uitgekeerd pensioen is genoten omdat de bedragen vorderbaar en inbaar zijn 5
 - Contractuele aflossingsverplichting leidend bij kwalificatie schuld 6
-

Fiscaal Juridische Signalen

Verfijning Overbruggingswet box 3

Om het maatschappelijk draagvlak voor het huidige forfaitaire stelsel in box 3 te vergroten schetst staatssecretaris Van Rij een aantal opties voor verfijningen in de categorie 'overige bezittingen'.

[Nieuwsbericht Ministerie van Financiën, 26 april 2023](#)

Introductie van een box 3-heffing op basis van werkelijk rendement is niet eerder dan 2027 te verwachten. Tot dan vindt volgens de Overbruggingswet box 3 heffing plaats op basis van een forfait. Het forfait sluit voor spaarders goed aan bij het werkelijke rendement. De categorie 'overige bezittingen' bevat echter verschillende bezittingen met uiteenlopende rendementen, terwijl ook daarvoor één forfait wordt gehanteerd (in 2023 is dat 6,17%). Naar aanleiding van een aantal moties van Tweede Kamerleden en signalen uit de samenleving is onderzocht of voor deze laatste categorie verfijningen mogelijk zijn. Hieruit

kwamen vier opties naar voren die ervoor moeten zorgen dat het belaste rendement nog beter aansluit bij het werkelijk behaalde rendement:

- Aandelen in het vermogen van een VvE en het geld op een derdenrekening van notaris scharen onder banktegoeden
- Onderlinge vorderingen en schulden in box 3 defiscaliseren
- Gelijktrekken van het forfait voor (bepaalde) vorderingen en schulden
- Nader uitsplitsen van de categorie 'overige bezittingen' in effecten, onroerend goed en overig.

Ook stelt Van Rij voor om de heffingskorting voor groen beleggen te verhogen van 0,7% naar 1,1%.

De eerste twee opties zijn door het kabinet al toegezegd aan de Kamer tijdens de behandeling van de Overbruggingswet box 3. Het kabinet wil daarom die twee opties per 2023 invoeren. De maatregelen om het forfait voor vorderingen en schulden gelijk te trekken en de heffingskorting voor groen beleggen te verhogen, worden nader onderzocht. Uitsplitsing van de categorie 'overige bezittingen' in effecten, onroerend goed en overig kan naar verwachting per 2024 ingevoerd worden, aldus de staatssecretaris in zijn [box 3-brief van 26 april 2023 aan de Tweede Kamer](#).

Belang voor de praktijk

Meestal staat het vermogen van een Vereniging van Eigenaren (VvE) op een bankrekening. Toch zijn aandelen in het vermogen van een VvE of aandelen in het vermogen op de derdengeldenrekening van een notaris vermogensrechten die volgens de huidige regeling vallen in de categorie 'overige bezittingen'. Met de voorgenomen maatregel moet het mogelijk worden om deze vermogensrechten onder de categorie 'banktegoeden' te plaatsen. De belastingplichtige moet zijn aandeel in het vermogen van de VvE of vermogen op de derdengeldenrekening zelf in de aangifte invullen, omdat het niet mogelijk is dit vooraf in te vullen.

Vorderingen en schulden die volgens de huidige regeling in de gezamenlijke aangifte van fiscale partners worden verwerkt, waaronder verrekenbedingen, hoeven eenvoudigweg niet meer in de aangifte te worden vermeld. Dat geldt ook voor de situatie bij ouders en minderjarige kinderen waarin het inkomen van het minderjarige kind aan de ouders wordt toegerekend. Vorderingen en schulden in erfrechtelijke situaties zijn overigens al langer gedefiscaliseerd.

Staatssecretaris Van Rij meent dat uit [het Kerstarrest van 24 december 2021 \(ECLI:NL:HR:2021:1963\)](#) niet volgt dat een forfait niet mag worden toegepast. De rechtvaardiging voor het gebruik van een forfait is dat geprobeerd wordt de werkelijkheid te benaderen. Het kabinet is ervan overtuigd met de regeling, zoals deze is neergelegd in de Overbruggingswet box 3, een evenwichtige oplossing te hebben gevonden, maar is uiteraard bereid waar het mogelijk en wenselijk is om verdere verfijningen aan te brengen. Een verfijning moet ICT-technisch uitvoerbaar zijn en het verlies aan belastingopbrengsten moet gecompenseerd worden. Dat is kennelijk het geval met de hierboven vermelde twee opties. Of de andere verfijningen doorgevoerd worden, wordt later dit jaar besloten.

Vraag van de maand

Uitkering KEW belastingvrij gebruiken voor verbouwing?

Vraag

In 2008 heb ik een kapitaalverzekering eigen woning (KEW) gesloten in verband met de aflossing van mijn hypotheek. Tot heden heb ik keurig premie voldaan. Uit een recente erfenis heb ik mijn lening bijna helemaal afgelost. Ik ben nu van plan om mijn woning levensloopbestendig te maken en wil daarvoor een ingrijpende verbouwing doen. De KEW heb ik niet meer nodig om de lening af te lossen en de maandelijkse premie vormt een behoorlijke uitgave. Ik vraag mij af of ik de uitkering uit mijn KEW belastingvrij kan gebruiken voor de verbouwing.

Antwoord

Een van de voorwaarden voor het belastingvrij afkopen van een KEW luidt dat de uitkering uit een KEW alleen mag worden gebruikt om een eigenwoningschuld mee af te lossen ([art. 10bis.4 Wet IB 2001](#)). [Art. 10bis.5 Wet IB 2001](#) bevat een vergelijkbare bepaling voor een spaarrekening eigen woning (SEW) of een beleggingsrecht eigen woning (BEW).

De financiering van een verbouwing met de uitkering uit een KEW, SEW of BEW is niet aan te merken als het aflossen van een eigenwoningschuld. De uitkering kan dan ook niet belastingvrij worden genoten. In dat geval moet u over het rentebestanddeel in de uitkering inkomstenbelasting in box 1 betalen. Het rentebestanddeel is het verschil tussen de uitkering en het totaalbedrag van uw inleg.

In het geval dat u de uitkering uit de KEW gedeeltelijk gebruikt voor de aflossing van de nog resterende hypotheek en het restant voor de verbouwing wenst te gebruiken kan de vrijstelling alleen worden toegepast voor het deel van de uitkering dat ziet op de aflossing van de nog resterende schuld. Over het deel van de uitkering dat gebruikt wordt voor de verbouwing bent u belasting verschuldigd over het naar rato bepaalde rentebestanddeel.

Belang voor de praktijk

In onderdeel E.11 van de [V&A over gewijzigd fiscaal beleid en wetgeving met betrekking tot de KEW, SEW, BEW en BHW-kapitaalverzekering](#) heeft de Belastingdienst expliciet bepaald dat in de beschreven situatie geen recht bestaat op een uitkeringsvrijstelling met als gevolg een belast rentebestanddeel. Als de bezitter van een KEW, SEW of BEW de uitkering toch belastingvrij wil gebruiken voor een verbouwing rest slechts een omslachtige methode: eerst een lening afsluiten voor de verbouwing en vervolgens de uitkering gebruiken om de lening af te lossen.

Als de uitkering uit een KEW, SEW of BEW gedeeltelijk wordt gebruikt voor aflossing van een eigenwoningschuld en het overige gedeelte voor andere doeleinden wordt gebruikt geldt de uitkeringsvrijstelling alleen als zoveel mogelijk de eigenwoningschuld wordt afgelost. De vrijstelling geldt in dat geval voor het deel van de uitkering waarmee de eigenwoningschuld is afgelost.

Voorbeeld

Tinus en Joke hebben een eigenwoningschuld van € 200.000. De uitkering uit hun SEW bedraagt € 240.000. Zij hebben nog recht op een uitkeringsvrijstelling van € 160.000 omdat het restant al is gebruikt voor een eerdere uitkering uit een KEW.

In deze situatie moeten Tinus en Joke € 200.000 aflossen op de eigenwoningschuld om recht te hebben op de resterende uitkeringsvrijstelling van € 160.000. De uitkering uit de SEW bedraagt € 240.000, de uitkeringsvrijstelling € 160.000 zodat het rentebestanddeel in het resterende gedeelte van € 80.000 van de uitkering uit de SEW belast is. Als Tinus en Joke zouden besluiten om met de uitkering uit de SEW slechts € 160.000 af te lossen op de eigenwoningschuld, dan is het volledige rentebestanddeel in de uitkering van € 240.000 belast.

Wetgeving en Beleid

Nadere memorie van antwoord bij wetsvoorstel toekomst pensioenen

Op 20 april heeft minister Schouten voor Armoedebeleid, Participatie en Pensioenen de Eerste Kamer de [nadere memorie van antwoord bij het wetsvoorstel toekomst pensioenen](#) aangeboden. Dit zijn de antwoorden op vragen die door de fracties van VVD (11), CDA (38), CU (18), PvdA/GL (37), SGP (3), SP (2), 50PLUS (ca. 350, mede namens de fracties Otten, Frentrop en Nanninga), PVV (3), OSF (18) en PvdD (16) zijn ingediend. In totaal zijn er ongeveer 550 vragen gesteld. D66 heeft geen vragen gesteld. De meerderheid van de vragen heeft betrekking op inflatiebescherming, rekenrente en projectierendement. Ook zijn een aantal vragen gesteld over toezicht op pensioenfondsen en het nabestaandenpensioen.

Belang voor de praktijk

Nadat de nadere memorie van antwoord door de Eerste Kamer is ontvangen heeft de plenaire behandeling van het [voorstel Wet toekomst pensioenen](#) plaatsgevonden op 22 en 23 mei 2023. Tijdens het debat zijn [23 moties](#) ingediend. Een derde termijn van het debat, de hoofdelijke stemming over het wetsvoorstel en de stemmingen bij zitten en opstaan over ingediende moties vinden plaats op 30 mei 2023.

Overlijden gerechtigde vóór uitbetaling eerste termijn

De Belastingdienst heeft op 25 april 2023 een standpunt gepubliceerd over de situatie dat de genietster van termijnen uit een lijfrenterekening overlijdt voordat de eerste termijn is uitgekeerd.

[Standpunt Kennisgroep Belastingdienst KG:070:2023:3, 25 april 2023 – Genietster van termijnen uit lijfrenterekening/lijfrentebeleggingsrecht overlijdt voordat eerste termijn is uitgekeerd](#)

De vraag wordt gesteld of het recht op de nog niet uitgekeerde termijnen overgaat op de erfgenamen van de genietster, als de gerechtigde overlijdt voordat de eerste termijn van de lijfrenterekening is uitbetaald.

Het antwoord hierop is bevestigend. Omdat de ingang van de termijnen is overeengekomen op een datum die ligt vóór het overlijden van de genietster, worden de termijnen geacht te zijn ingegaan, ook al heeft daadwerkelijke uitbetaling nog niet plaatsgevonden.

Belang voor de praktijk

Nu het recht op de ingegane termijnen overgaat op de erfgenamen, wordt de lijfrente voortgezet en uitgekeerd aan de erfgenamen zoals oorspronkelijk overeengekomen met de overleden rekeninghouder ([art. 3.126a lid 6 Wet IB 2001](#)).

Overschrijding wettelijke termijn en uiterste ingangsdatum tijdelijke oudedagslijfrente

In dit standpunt beantwoordt de Belastingdienst op 25 april 2023 de vraag wanneer een tijdelijke oudedagslijfrente uiterlijk mag ingaan na overschrijding van de wettelijke termijn.

[Standpunt Kennisgroep Belastingdienst KG:070:2023:4, 25 april 2023 - Overschrijding wettelijke termijn en uiterlijk tijdstip ingaan uitkeringen tijdelijke oudedagslijfrente](#)

Mogen de termijnen van een uitkerende lijfrente ingaan op 1 januari volgend op het jaar waarin de wettelijke beslistermijn wordt overschreden?

Het antwoord hierop luidt ontkennend. Omdat lijfrentetermijnen pas worden vastgesteld nadat op 31 december de wettelijke termijn is overschreden, kan de lijfrente niet meer ingaan.

Belang voor de praktijk

[Art. 3.133 lid 3 Wet IB 2001](#) bepaalt, dat de lijfrentetermijnen uiterlijk moeten zijn vastgesteld op 31 december van het kalenderjaar volgend op het kalenderjaar waarin de einddatum van de lijfrente wordt bereikt. Wanneer de lijfrente op 1 januari pas ingaat worden de lijfrentetermijnen pas vastgesteld nadat de wettelijke beslistermijn is overschreden.

Uit dit standpunt van de belastingdienst lijkt het feit, dat op de uiterste ingangsdatum van de wettelijke beslistermijn een lijfrente is bedongen of gesloten, voor de Belastingdienst op zich niet voldoende is om te kunnen constateren dat de beslistermijn niet is overschreden. De vraag is wat de Belastingdienst verstaat onder het begrip 'de lijfrentetermijnen [moeten] zijn vastgesteld'. Zoals het standpunt nu wordt geformuleerd, lijkt het of de termijnen ook al daadwerkelijk moeten zijn ingegaan. Stel dat een lijfrente de einddatum bereikt op 1 juni 2023. Om ervoor te zorgen dat de wettelijke beslistermijn niet wordt overschreden, moet volgens de Belastingdienst de uitkerende lijfrente uiterlijk op 31 december 2024 al daadwerkelijk tot uitkering zijn gekomen. Het zou fijn zijn als hier nog een verduidelijking op komt.

Gebroken boekjaar 2023 en dotaties fiscale oudedagsreserve

In dit standpunt van 9 mei 2023 beschrijft de Belastingdienst hoe om te gaan met dotaties aan de fiscale oudedagsreserve (FOR) in verschillende situatie waarin het gebroken boekjaar eindigt in het belastingjaar 2023.

[Standpunt Kennisgroep Belastingdienst KG:212:2023:2, 9 mei 2023 - Doteren aan de fiscale oudedagsreserve bij een gebroken boekjaar eindigend in belastingjaar 2023](#)

Met ingang van 1 januari 2023 is het niet meer mogelijk om te doteren aan de FOR. Een uitzondering geldt voor gebroken boekjaren. Voor gebroken boekjaren die zijn aangevangen vóór 1 januari 2023 geldt dat toevoeging aan de FOR in 2023 nog mogelijk is. In dit standpunt wordt de uitwerking hiervan in een vijftal situaties geschetst.

Belang voor de praktijk

[Art. 3.66 lid 2 Wet IB 2001](#) regelt dat de winst van een gebroken boekjaar wordt beschouwd als winst van kalenderjaar waarin het boekjaar is geëindigd. Op basis van deze bepaling zou bij een gebroken boekjaar dat eindigt in 2023, dotatie aan de FOR niet meer mogelijk zijn. Voor de FOR is daarom bepaald dat in 2023 eenmalig een uitzondering geldt op art 3.66 lid 2 Wet IB 2001. Dit betekent dat bij een gebroken of gesplitst boekjaar dat eindigt in 2023 nog éénmalig dotatie aan de FOR mogelijk is. Een bestaande FOR wordt op basis van de oude regels afgewikkeld. In feite wordt de FOR daarmee 'bevroren'. De ondernemer kan ervoor kiezen om de bevroren FOR nu of in de toekomst om te zetten een lijfrentevoorziening of te laten vrijvallen in de winst.

Jurisprudentie

Niet-uitgekeerd pensioen is genoten omdat de bedragen vorderbaar en inbaar zijn

Rechtbank Noord-Holland oordeelt dat de niet-uitgekeerde pensioenuitkeringen geacht moeten worden te zijn genoten, omdat ze vorderbaar en inbaar zijn. Ook oordeelt de rechtbank dat de vergrijpboetes terecht zijn opgelegd, omdat sprake is van grove schuld.

[Rechtbank Noord-Holland, 5 april 2023, ECLI:NL:RBNHO:2023:3281](#)

Een directeur-groootaandeelhouder (dga) heeft vanaf 2009 recht op pensioenuitkeringen op grond van een door zijn vennootschap toegekend pensioen. De uitkeringen zijn echter niet aan hem betaald, omdat het de vennootschap ontbreekt aan liquide middelen. De vennootschap heeft zelfs te weinig middelen om enkel de loonheffingen te kunnen afdragen. De dga meent dat geen sprake is van loon nu hij geen uitkeringen heeft ontvangen én het pensioen niet vorderbaar en inbaar is. De inspecteur van de Belastingdienst is het daar niet mee eens.

De rechtbank stelt allereerst vast dat de dga niet met de vennootschap heeft afgesproken dat de ingangsdatum van het pensioen uitgesteld is. De uitkeringen zijn vorderbaar. Vervolgens stelt de rechtbank vast dat de uitkeringen inbaar zijn. Loon is inbaar in het geval een werknemer voldoening kan bewerkstelligen door zijn vordering te verrekenen met een schuld die hij heeft aan de werkgever. In dit geval heeft de dga een schuld aan de vennootschap, die groot genoeg is om te kunnen verrekenen. Daarbij komt dat de dga onroerend goed bezat, waarmee hij na verkoop daarvan de vennootschap had kunnen voorzien van liquide middelen. Gezien deze omstandigheden acht de rechtbank dat de pensioenuitkeringen inbaar zijn.

De dga wist dat hij recht had op het pensioen. Desondanks ondernam hij geen enkele stap om de fiscale gevolgen in kaart te brengen of te ondervangen van het niet uitkeren van het pensioen. De rechtbank meent dat de dga daarmee te lichtvaardig handelde mede gezien het feit dat de vennootschap had kunnen beschikken over liquide middelen. Dat levert volgens de rechtbank een in laakbaarheid aan opzet grenzende onachtzaamheid op, wat voldoende grond is om vergrijpboetes op te leggen.

Belang voor de praktijk

Volgens [art. 3.146 lid Wet IB 2001](#) worden periodieke uitkeringen, zoals pensioenuitkeringen, geacht te zijn genoten op het tijdstip waarop zij zijn:

- a. Ontvangen;
- b. Verrekend;
- c. Ter beschikking gesteld;
- d. Rentedragend geworden; of
- e. Vorderbaar en inbaar geworden.

Ontbreekt bij de schuldenaar de wil of het vermogen (de mogelijkheid) om te betalen, dan zijn deze inkomsten niet 'vorderbaar en inbaar'. De financiële positie van de schuldenaar speelt daarbij een rol, maar ook omstandigheden van buitenaf, zoals bijvoorbeeld een oorlogssituatie. In de zaak die voor de rechtbank Noord-Holland speelde, had de vennootschap (de schuldenaar) de wil om te betalen, maar stelde het dat het niet de mogelijkheid had om te betalen. Zij had daar de liquide middelen niet voor. De rechtbank oordeelde daarentegen dat de vennootschap die mogelijkheid wel had kunnen hebben als de dga zijn schuld had afgelost met de opbrengst uit verkocht onroerend goed.

De wil van de schuldeiser om te ontvangen is van belang om te bepalen of sprake is van vorderbaarheid. De rechtbank stelde in de gegeven situatie vast dat partijen niet waren overeengekomen om de pensioeningangsdatum uit te stellen, hetgeen wel tot de mogelijkheden behoorde. Was dat wel gebeurd dan waren de uitkeringen tot de nieuwe ingangsdatum niet vorderbaar geweest. Bij inbaarheid speelt de wil van de schuldeiser om te ontvangen een beperkte rol. Bij inbaarheid gaat het in beginsel om de feitelijke mogelijkheden en de wil van de schuldenaar om te betalen.

Vorderbaar en inbaar is als laatste genietingsmoment opgenomen in art. 3.146 lid 1 Wet IB 2001 om ongewenste inkomensverschuivingen in de tijd te voorkomen. Kennelijk was volgens de rechter in de gegeven casus sprake van een ongewenste inkomensverschuiving.

In de volgende arresten kwam het vraagstuk over 'vorderbaar en inbaar' ook aan de orde:

[Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden, 25 oktober 2022, ECLI:NL:GHARL:2022:9077](#)

[Gerechtshof 's-Hertogenbosch, 20 december 2022, ECLI:NL:GHSHE:2022:4692](#)

[Hoge Raad, 8 februari 2019, ECLI:NL:HR:2019:189](#)

Contractuele aflossingsverplichting leidend bij kwalificatie schuld

Rechtbank Zeeland-West-Brabant oordeelt dat een lening ondanks een herrekening van het aflossingsschema kwalificeert als eigenwoningschuld omdat er een contractuele aflossingsverplichting bestaat.

[Rechtbank Zeeland-West-Brabant 29 maart 2023, ECLI:NL:RBZWB:2023:2017](#)

Een vrouw sluit in mei 2019 een overeenkomst voor de aankoop van een bouwkaavel en bouw van een woonhuis. De aankoop en bouw financiert zij door middel van een hypothecaire geldlening. De lening ziet deels op de aankoop van de grond en deels op de bouw van het woonhuis. In de hypotheekakte is opgenomen dat zij de totale lening in maximaal driehonderd maandelijkse termijnen dient af te lossen. In verband met financiële problemen krijgt de vrouw in september 2019 uitstel van betaling van de aflossingen van het deel van de lening dat ziet op de bouw van het woonhuis. De inspecteur is van mening dat het betreffende deel van de lening niet kwalificeert als eigenwoningschuld omdat er geen contractuele aflossingsverplichting bestaat en corrigeert de aangifte.

Rechtbank Zeeland-West-Brabant denkt daar anders over. In de hypotheekakte is opgenomen dat de vrouw bij het aangaan van de lening in mei 2019 verplicht is om de lening in driehonderd maandelijkse termijnen af te lossen. Daarmee is voldaan aan de eis van de contractuele aflossingseis van [art 3.119a lid 1 onderdeel b Wet IB 2001](#). Er is geen overtuigend bewijs dat er bij het sluiten van de lening andere bedoelingen waren. Daarnaast verklaart de vrouw geloofwaardig dat het uitstel in verband met financiële problemen is verleend en dat uitstel van betaling van de aflossingen niet voorzien was ten tijde van het aangaan van de lening. De rechter oordeelt dat het nieuwbouwdeel van de lening in 2019 kwalificeert als eigenwoningschuld als bedoeld in [art. 3.119a Wet IB 2001](#).

Belang voor de praktijk

[Art. 3.119a Wet IB 2001](#) vormt de basis van de renteaftrekregeling voor de eigenwoning. Het artikel bepaalt wat het maximale bedrag is van de schulden (de eigenwoningschuld) waarvan de rente als aftrekbare kosten eigen woning in aftrek mogen worden gebracht. Er kan pas sprake zijn van een eigenwoningschuld als voldaan is aan vier voorwaarden:

1. de schuld is aangegaan in verband met de eigen woning
2. de schuldenaar de contractuele verplichting heeft tot aflossing in maximaal 360 maanden
3. er wordt voldaan aan de aflossingsverplichting
4. bij de aangifte inkomstenbelasting worden schuldstand en aflossingen gemeld.

Wordt aan één van de voorwaarden niet voldaan, dan is geen sprake (meer) van een eigenwoningschuld. De rente is dan niet aftrekbaar en de schuld verhuist van box 1 naar box 3.

Nieuwsbrief Fiscaal Juridische Actualiteiten

De Nieuwsbrief Fiscaal Juridische Actualiteiten wordt verzorgd door Nationale-Nederlanden Bank en Nationale-Nederlanden Levensverzekering Maatschappij.

Redactie

Gerda Lagarde - Ferd Beukers - Hans IJskes - Ruben Stam

Wilt u opgenomen worden op de verzendlijst of wenst u de nieuwsbrief niet meer te ontvangen? Stuur dan een e-mail naar fja@nn.nl.

Voor eventuele onjuistheden aanvaarden wij geen aansprakelijkheid.

© 2023 Nieuwsbrief Fiscaal Juridische Actualiteiten - Nationale-Nederlanden